

Anna Zingaro (2023):
Quale italiano? Una proposta per
l'insegnamento dell'italiano a stranieri tra
standard e neostandard

Bologna: Bologna University Press, 2023. 328 s.

ISBN: 9791254773437

Ako pri výučbe taliančiny ako cudzieho jazyka nerezižnovať na spisovnosť a sociokultúrnu primeranosť, ale zároveň učiť živý, reálny jazyk, ktorého podoba sa často líši od toho, čo učiteľom a študentom predstavujú učebnice gramatiky – to je jedna z otázok, ktoré si kladie a nad ktorými sa zamýšľa Anna Zingaro, autorka publikácie *Quale italiano? Una proposta per l'insegnamento dell'italiano a stranieri tra standard e neostandard* (2023). Dielo je nateraz poslednou publikáciou vydavateľstva Bolonskej univerzity v rámci edičnej činnosti Fakulty prekladateľstva a tlmočníctva Bolonskej univerzity so sídlom vo Forlí¹, na ktorej pôsobí aj jej autorka. Tá sa dlhodobo venuje praktickej výučbe taliančiny pre cudzincov a metodologickým otázkam súvisiacim s didaktikou taliančiny ako tzv. druhého, resp. cudzieho jazyka.

Práve pedagogická prax a otázky študentov a študentiek upozorňujúcich na diskrepanciu medzi tým, čo sa učia v priestoroch univerzitetnej učebne a čo následne počujú v kontakte s rodenými hovoriacimi, viedli autorku k úvahám o tom, ktorú taliančinu by mal pedagóg učiť cudzincov – tú spisovnú, „príručkovú“, normatívnu (*l'italiano*

¹ Súčasťou fakulty je aj Lektorát slovenského jazyka a kultúry, zriadený Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR. Vydavateľstvo Bolonskej univerzity v minulosti vydalo aj trojjazyčnú publikáciu *Slovenčina – Slovak – Slovacco* (2010) autoriek Dagmar Kročanovej-Roberts (v rokoch 2006 – 2012 lektorka slovenského jazyka a kultúry na tejto fakulte) a Barbory Resutíkovej-Toppi.

standard, resp. *l'italiano standard normativo*, ďalej len „štandard“) alebo (aj) tú, ktorá sa od štandardu síce v prípade niektorých jazykových javov odchyľuje, avšak jej používanie je natoľko rozšírené, že možno hovoriť o tzv. neoštandarde, resp. novom štandarde (*l'italiano neostandard*, ďalej len „neoštandard“)²?

Odpoveď Anny Zingaro je jednoznačná: neoštandard by mal byť integrálnou súčasťou výučby taliančiny ako cudzieho jazyka, jeho zaradenie do výuky však so sebou prináša viaceré úskalia, ktorých by si mali byť lektori vedomí (tými najčastejšie skloňovaným sú v práci tzv. *censura sociale*, t. j. dojem nedostatočného ovládania jazyka, či *trascuratezza formale*, t. j. nevhodné použitie danej jazykovej formy vo formálnej komunikácii). Autorka sa však, samozrejme, neuspokojuje len s konštatovaním tohto faktu a vo svojej pomerne obsiahlej práci ponúka okrem dôkladnej terminologickej analýzy a charakteristiky neoštandardu v kontraste so štandardom aj porovnanie a komentár k aktuálne dostupným učebniciam taliančiny na talianskom trhu (ne)zohľadňujúcim neoštandard, a tiež príklady modelových lekcí, resp. didaktických materiálov zameraných na vybrané jazykové javy, ktoré sa odchyľujú od normatívnej gramatiky, avšak vďaka svojej rozšírenosti sa stávajú takpovediac „novou normou“.

Publikácia, najmä jej druhá polovica, tak svojím – do veľkej miery praktickým – zameraním presahuje rámce glotodidaktickej reflexie tematizujúcej problematiku „štandard verzus neoštandard“ v procese výučby taliančiny ako cudzieho jazyka a môže byť cenným zdrojom informácií aj pre lektorov a lektorky mimo akademického prostredia.

Záber autorkinej monografie (t. j. teoretické aj praktické uchoopenie témy) je síce pomerne široký, každá kapitola je však dôkladne spracovaná, precíznou analýzou parciálnej problematiky, za ktorou možno tušiť dlhoročný výskum. Práca je rozdelená do dvoch väčších celkov – prvý má prehľadový charakter (kapitoly 1-3), zameriava sa na objasnenie použitej terminológie a jej historický vývin (s dôrazom

² Pri charakteristike neoštandardu a jazykových javov, ktoré spadajú pod tento pojem, autorka vychádza najmä zo štúdií F. Sabatiniho (1985, 1990), ktorý zaznamenal celkovo 35 najrozšírenejších fonologických, morfológických a syntaktických javov v rámci tzv. *italiano del uso medio* (termín predchádzajúci pojmu *italiano standard*). Neskôr zoznam prepracoval a celkový počet sa ustálil na počte 14 javov.

na *italiano nell'uso medio*, resp. *italiano neostandard* a jeho znaky), ozrejmjuje tiež význam korpusovej lingvistiky a korpusových databáz ako zdroja autentických textových materiálov, z ktorého možno vychádzať pri zisťovaní frekvencie jazykových javov spadajúcich do neoštandardu, ale aj pri vytváraní didaktických materiálov. Pre slovenských lektorov a lektorky taliančiny môžu byť v tejto súvislosti zaujímavé prehľadové informácie o dostupných talianskych korpusových databázach rôzneho zamerania.

V druhej časti publikácie autorka postupne pristupuje k praktickej aplikácii poznatkov plynúcich z teoretickej časti výskumu a s pomocou konkrétnej korpusovej databázy (PAISÀ), vyselektovanej na základe stanovených kritérií, uvádza štatistické vyhodnotenie rozšírenosti jednotlivých jazykových fenoménov spadajúcich pod neoštandard. Metóda zberu dát, zadefinovanie jednotlivých kritérií aj spôsob ich hodnotenia a záverov z toho plynúcich sú v publikácii zrozumiteľne a overiteľne vysvetlené; autorka svoje zistenia prezentuje systematicky a štruktúrovane. Ako sama uvádza v predchádzajúcich kapitolách, výsledky *corpus-based* výskumu však len ilustrujú všeobecnú rozšírenosť toho-ktorého javu – neznamená to, že daný prvok, hocijako je medzi rodenými hovoriacimi rozšírený, je automaticky funkčný či spoločensky všeobecne akceptovateľný (napr. vo formálnejších situáciách) a mal by byť považovaný za náhradu alebo alternatívu štandardu. Túto skutočnosť by mali mať na pamäti aj lektori a lektorky, ktorí zaradia niektorý z prvkov neoštandardu do svojej výučby.

Práve funkčnosť a sociokultúrna primeranosť následne vedú autorku v závere publikácie k prezentácii dvoch konkrétnych javov (zvrtné slovesá typu *verbi riflessivi* „*affettivi*“ a použitie indikatívu v situáciách, kde norma/štandard odporúča konjunktív), na ktorých vystavala modelové príklady jazykových cvičení, reálne otestovaných v praxi v rôznych skupinách (Španieli, Poliaci). Posledné kapitoly sú venované štatistickému a slovnému vyhodnoteniu úspešnosti/chybovosti cvičení a reflexii precvičovaných javov zo strany študentov a študentiek.

Publikáciu Anny Zingaro vnímam (nielen) v kontexte výučby taliančiny pre cudzincov ako výbornú, dátami a výskumom podloženú pomôcku pre odborníkov a odborníčky uvažujúcich o podobe súčasnej, modernej taliančiny a jej rôznych variantoch a vývinových tendenciách, od ktorej sa môžu odvíjať ďalšie výskumy. Ako uvádza au-

tor predslovu Michele Pradi, publikácia ide „za hranice otázky, ktorá bola dôvodom jej vzniku, t. j. akú taliančinu učiť“ a „ponúka odpoveď na širšiu otázku: aký by mohol byť profil neoštandardného variantu realistickej, funkčnej a naprieč spoločnosťou zdieľanej taliančiny na začiatku tohto milénia“. Inšpiráciou však môže byť aj pre jazykovo zamerané vydavateľstvá, samozrejme, talianskych aj netalianskych lektorov taliančiny ako cudzieho jazyka.

Veronika Svoradová

Studia Academica Slovaca, Filozofická fakulta

Univerzita Komenského v Bratislave

Gondova 2, 811 02 Bratislava 1, Slovenská republika

v.svoradova@gmail.com